

fennálló eltérést csupán egyes szók, egyes kiejtések s az említett igeidők képezik.

Életmódjuk, öltözetük s egyéb szokásaik olyanok, mint a moldvai magyarokéi, melyekről majd alább bővebben szólunk.

Este felé, midőn a kalauz, kit biró uram számomra rendelt, megérkezett volna, elbucsztam a tisztas zajzoni tanácstól s miután érdemes vendégbarátaim Nagy-Magyarországról szóló előadásomat megköszönték, kezembe vettem gamós botomat, more solito rágyújtottam s elindultunk.

Tudtam, hogy fáradalmas utam lesz; de jó kedvemem semmi sem lett volna képes lehangolni s ernyedetlenül haladtam a sziklás hegyi ösvényeken, mintha sokkal fontosabb cél állott volna előttem, mint ezen egyszerű kirándulás. Feltettem, hogy az egész éjjel megyek s így bizton reméltem, hogy hajnal hasadtával a bodzai vámházat elérem.

Az ó-hitűeknek e vidéken azon sajátos szokásuk van, hogy templomaik előtt két, mintegy öt láb magas póznát ütnek a földbe; e két póznán felül 2—2½ láb hosszú páczt dugnak keresztül s erre ismét a pácztánál valamivel rövidebb 1—1½ láb széles, hosszas négy-szög idomu s mintegy ujjnyi vastagságú érclemez akasztanak. Az egésznek ép oly alakja van, mint az ugynevezett *dó-kának*, melyen a falukon állomásozó lovaskatonák szoktak egymásnak etetésre, takarodórasat. jelt adni. A harangozóknak van két kisvaskalapácsa, melyekkel a leírt

érclemezen szombat vagy valamely ünnepet megelőző nap estén sajátos koczogást visz véghez s pedig közvetlenül az esti harangszó előtt. — Midőn utközben egy regényes domb tetejére érkező, megállapodtam, hogy a gyönyörű kilátást élvezzem, a nap alsó karimája ép a láthatárba ütődött s fogyni kezdett, mintha a föld alá bujnék, a völgyben fekvő kis falu felől pedig ama sajátos koczogás hallszott felém. Az egyes ütések eleinte lassan, utóbb leirhatlan gyorsan követték egymást.

A zajzoni harangozót csakhamar a többi közel fekvő falubeliek is követték s hol halkkal, hol hangosabban, itt magas sopran, ott hatalmas bariton hangon hallatták egyhangú dallamukat, míg végre, mint egy csapásra, valamennyien elhallgattak. Ugy látszik, a zajzoni harangozó volt a karmesterük, mert ez a legfeltűnőbb ügyességgel s legtöbb virtuozitással kezelte hangszerét.

Ezt követte az esti harangszó, mely szintén oly gyors ütemben ment, mintha

mindenik toronyban legalább is tíz harang szólott volna.

Kisérőm itt megmagyarázta a követendő utat s midőn kérdeztem, hogy hát miért nem akar tovább is velem jöni? rám se hallgatott, a borralalót, melylyel kínáltam, szintén nem fogadta el s csak „*noptye buná*“-t kívánván, gyorsan hazafelé fordult. Én se sokat törődtem tehát a hóbortos fickóval, hanem hatalmas léptekkel tartottam az óriási hegyek felé.

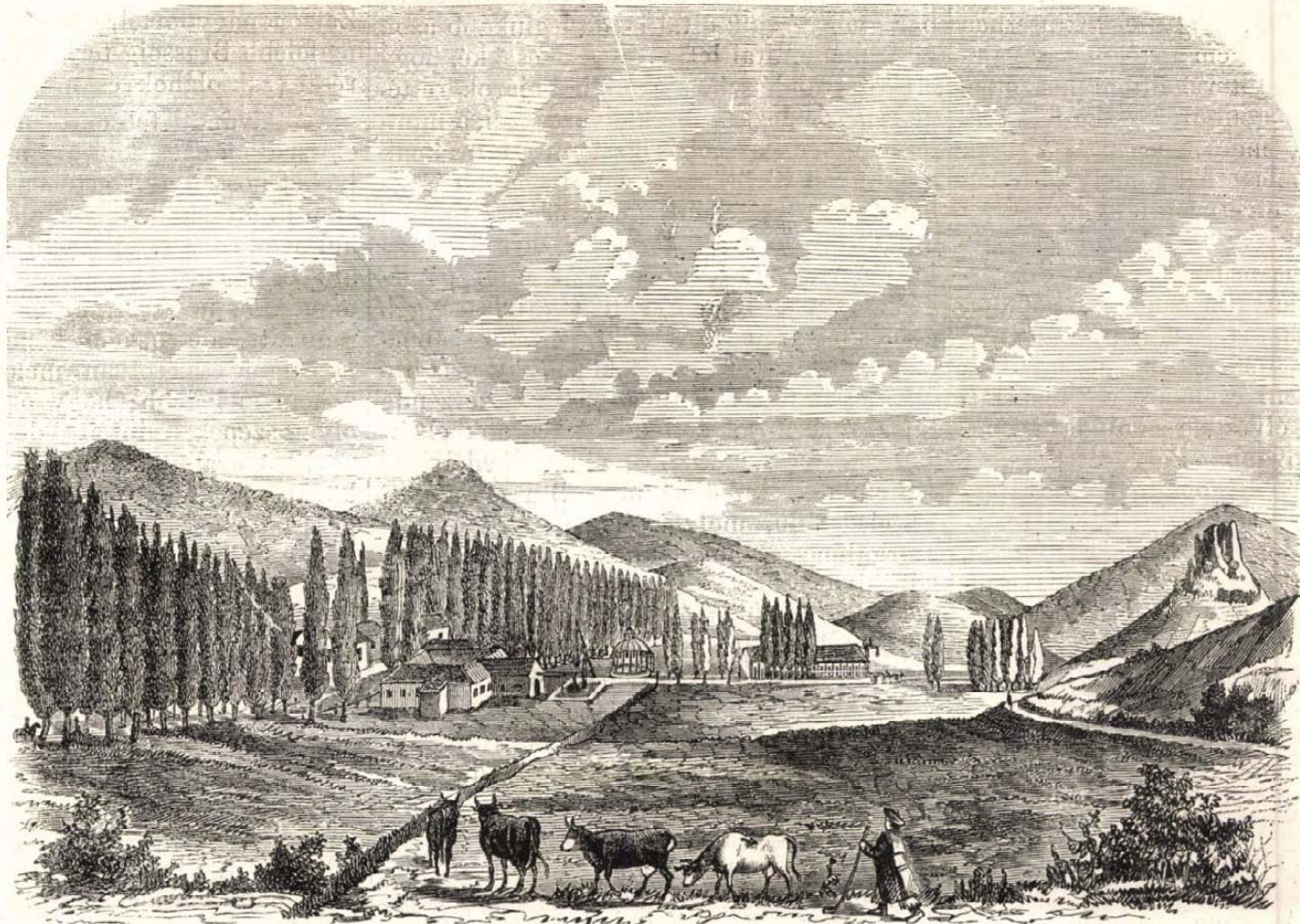
(Folytatása következik.)

Az ajnácskői fürdő.

(Gömörben.)

Ásványos vizekben dus hazánk érdekes tájképekkel megáldott részéből, Vörösmarty szerint a „százbérczű Gömörből“ mutat be mellékelt rajzunk egy nevezetes pontot.

Az ajnácskői fürdő, mely egy figyelemreméltó vas-jod-csevizés gyógyforrás körül, időszakonként (legújabb időben sveiczi modorban) épült s a közönség által — bár régen ismerte — bővebben csak pár évtized óta vétetett használatba, a hasonló nevű faluhoz ¼ órányira fekszik a Bataházi

Ajnácskői fürdő (Gömörben).

pusztán, s az erdélyi b. Kemény család birtoka. — Fülekekhez 1., Rimaszombathoz 2., Egerhez 3 állomásnyi távolban Gömör-Kis-Hont megye szélén helyezkedik.

Nem czélunk e fürdő gyógyforrásai szakismertetését adni, csupán rajzunk magyarázatához kívánunk járulni némi felvilágosítással. Ezen, többnyire czukorsüveg alakú, hegyekkel körzött völgykebel zöldje, a távolabbi Tiszavidéken Zahara-szerű letarolt mezőség szomorú látványába belefáradt szemnek kedves nyugopontot ad; és a kedvetlen sejtelmektől nyomott lélekre enyhébb hangulatot varázsol az itteni nyájas természet.

Ugy a beteg, mint a gyöngéledő, de még az ép is igen jól találhatná itt magát, mihelyt a fürdővendégek szállásai nem egyedül jövedelemhozásra, de egyszersmind lakályosságra is számított felszereléssel több kényelmet s nyihet adnának. Mert türelem-gyakorolva kelle tapasztalunk, — hogy mult nyáron egy a nap heve, mint a legyek sokasága ellen csak a szabad helyek fái árnyában lehetett elvonulni, de a szobákban menedék nem volt. — Jó, hogy a fürdőszobák ablakai mégis némi redőnyök által paizsoltatnak.

Az ide gyógyulás végett gyülekező, leginkább nő vendégek méltán panaszkodhattak eddig az itteni egyhangúság miatt. Nem értem a vasárnaponkénti tánczvigalmakat látogatni szokott közel vidéki urhölgyek ép, üde és kényelmet nem

kereső kis táborát, mert hiszen e kedves had kevéssel beéri, — s panasza nem igen nyitja meg ajkait.

Jövöre kényelem tekintetében lényeges változtatások vannak ígérve, mint a fürdő melletti völgyben, Bataházi pusztai tanyáján lakó szives gazdatisztól értesültünk.

A séta-kert és liget a major mellett szépen gyarapodik.

E környék saját alakzatu hegyei közül kétőnek csucsán tűzokádó hegy krateréhez feltűnőleg hasonló alakulás nyomait véljük látni, mely véleményt erősíti a környékben egész Visegrádig és más oldalt Fülekgig sűrűn látható láva-kövélet-hez elvitázhatlanul hasonló kő-nem.

Egy ily hely ábrákon is a baloldal felőli háttérben látható. A tájkép másik oldali háttérben szőlőhegyektől körzött völgymederből kiemelkedett sziklacúcson és oldalán a Hajnácskői várromok tűnnek fel.

Minden régibb iratban Hajnácskő, Pray annaleseiben Hajnácsko néven fordul elő; az újabb kor H nélkül mondja nevét. Hegytövében legregényesebb modorban, mint kedves siremlékre borított koszoru, elterítve köríti Ajnácskő helysége, nagyrésze uri majorokból állván, melyek Kemény, Vesselényi, Vécsey bárók és Károlyi János s Jankovics örökösök stb. birtokához tartoznak. — E valódi sasfészek építési eredetét homály fedi. A vidék öreg urai, különösen a tisztas nestor Rakovszky szerint hajdan róla több monda szárnyalt. Létezése régibb fajunk megtelepedésénél. A magyar nemzet honfoglalási korából vett legérdekesebb regéje, mely egyuttal a vár nevét látszik igazolni, ez:

Zalán haderejének leveretése után az elfoglalt földön alosztályt eszközölni járták be a megyéket jutalmazandó harezosaikkal a vezérek. E tájra Huba vezér és vitézeinek uralma terjedt. Osztó portyázásuk közben a Gortva völgyén dél felé futó utnak egy kanyarulatáról meglepő hirtelenséggel bukik fel a bérczek fejleményéből a várhegy boglyas szirtfeje. A nőkkel együtt lovagolt vitézek közös csudálatát vonta magára. Beszédesb nők ámulva kiáltának fel: *hajh! nagykö!*

Közelebb érvén, ostromhoz sorakozva csapatokban vonultak az előtők felmerült vár ellen. Akadály nélkül jutva hozzá, újabb meglepetésökre, egészen elhagyatva s kiürítve találták. Ez okból a bajnokok egyike sem kérte fel vezéri ajándokul a csinos, de fáradságtalan foglalmányt. Az ifju Gedő kis hadnagy tanácsából (ki néhány óra előtt nyerte birtokul a közelebb megvívott Gortva völgyi bűvös forrás felett emelkedő várat) kedves rokonának, a hadajándok osztó Huba vezér leányának, tegzes Hajnácskának kívánta adatni a hozzá buzgón ragaszkodó egész hős sereg. Így a vér nélkül foglalt vár Hajnácska vára és áldomás helye lett.

Gedő várát pedig „Gödő“-várnak nevezi később is a krónika (lásd Decr. com. 1567. azt 17 §. 17.) épen azon időből, midőn már Hajnácskő török kézben volt. A Balassa János, Bebek Ferencz és Perényi Gábor vezérek egyenletlensége következtében, a két utóbbi által az első magára hagyatván, 1555-ben Kara Hamzsabég szécsényi, Alibég nagyváradi és a segítségökre sietett Jöngön budai basák egyesült seregeitől megveretett a kétségbeesetten vitt füleki csatában, melynek

táról meglepő hirtelenséggel bukik fel a bérczek fejleményéből a várhegy boglyas szirtfeje. A nőkkel együtt lovagolt vitézek közös csudálatát vonta magára. Beszédesb nők ámulva kiáltának fel: *hajh! nagykö!*

Közelebb érvén, ostromhoz sorakozva csapatokban vonultak az előtők felmerült vár ellen. Akadály nélkül jutva hozzá, újabb meglepetésökre, egészen elhagyatva s kiürítve találták. Ez okból a bajnokok egyike sem kérte fel vezéri ajándokul a csinos, de fáradságtalan foglalmányt. Az ifju Gedő kis hadnagy tanácsából (ki néhány óra előtt nyerte birtokul a közelebb megvívott Gortva völgyi bűvös forrás felett emelkedő várat) kedves rokonának, a hadajándok osztó Huba vezér leányának, tegzes Hajnácskának kívánta adatni a hozzá buzgón ragaszkodó egész hős sereg. Így a vér nélkül foglalt vár Hajnácska vára és áldomás helye lett.

eredménye Fülek várának a hozzá közel feküdt Divén és Hajnácskő váraknak, sok hadi készletnek és az akkor európai hírvé Bebek Ferencz-féle felszerelt ágyuknak elvesztése volt. — Később is majd mindig osztozott Hajnácskő a szomszéd Fülek sorsában. Bővítése és erősítése a mohácsi vész utáni időre esik s Balassa Menyhért híres marta-lócz-lovag birtoklása idejére 1540-ig. — 1604-ben Rédei Ferencz, 1619-ben Széchy György, Bethlen Gábor egyik vezére, vette birtokába. Azután ismét török kézbe jutott 1645 táján, s Tökölly Imre vereségei után le-szorítottván a török hatalom a magyar felföldről, Hasszán-bég Hajnácskő várát fel-gyújtva hagyta el. Végső szét-dulatása az 1711 sept. 12-ki fegyverletétel utánra esik, mid-őn annyi hazai történelmi em-lékeinknek és ősi ereklyéinknek el kellett pusztulni és romba dőlni. — Nevezetes szépsége ezen várhegy kőszirtjeinek azon alkotásuk, mintha egy-más mellé helyezett tornyok-ból állítottak volna össze, közbe közbe eső ablakokat képzelgető, néhol átlátszó üre-gekkel.

Mintegy két órai távolra e helytől fekszik Várgede helység, vas fürdőjével, Ri-maszombathoz egy állomás-nyira, melyről már más alkal-mal szóltunk, s melynek egyes nevezetességére vissza-térni még fogunk okot találni.

U.

Eszék.

A magyar kereskedés egyik legnevezetesebb piacza, az alföld tengerrel összeköttetésének ez idő szerint egyedüli közvetítője, *Eszék*, Verőczemegyében, az egyidő óta szeltire ugynevezett Szlavoniában, a Dráva partján fekszik, közel e folyónak a Dunába szakadásánál. Igen fontos pont reánk

nézve. A Bács-ság gabonája a Bégacsatornán át, a Tisza két oldaláról a Ferenczatornán, és Bácskából a Dunán, ide igyekszik és gyűl össze mindazon termény, mely innen egy hatalmas vargabeteivel Kottorinak, Pragerhofnak és Steinbrücknek, tulajdonképen ez uton az Adriára van szánva. — A gabonaműveken és lisz-ten kívül nagy mennyiségben kötnek itt ki: a bácskai kender és Baranya borát szállító gőzös és evezős hajók; hogyszlavoniai épületfával, stajer deszkával és karinthiai vassal megrakodva térjenek vissza

az ország belsejébe, mint a mely cikkeknek szintén itt van fő lerakódjuk.

Eszék piaczeit nagyon keresetté teszik még a fönnebbi árukon kívül a sertés és szalonna, melyet itt lehet tán az egész birodalomban a legolcsóbban kapni. Szlavonia tömérdek erdeiben ugyanis szám nélküli sertés hizik nyáron át a makkon és gesztenyén, mit a bennlakókon kívül leginkább Bosnyákországból hajtának oda, s a

hizlalás végén egy pár hétig kukoriczával tartanak, (a mi szintén roppant mennyiségben terem a gazdag földeken) s elevenen vagy levágva Eszéken bocsátatnak eladásra.

Kereskedelmi fontosságát mutatja az is, hogy francia- és németországi, olasz és bajor, osztrák és magyar kereskedő házak, állandóan tartanak Eszéken ügynököket, kik leginkább a fakeskedés miatt időznek itt, mely Szlavoniának

annál fogva, hogy legujabban az *alföldi vasut* középponti bizottmánya Trefort indítványára határozatilag kimondta, miszerint pályáját Eszéken át viendi Fiumeba. ☉

Diósgyőri vashámorok.

Hazánk egyik legszebb vidékére vezetjük a nyájas olvasót, midőn a természet annyi szépségével megáldott diósgyőri völgyben, a hámorok környékét mutatjuk be mai lapunkban.

Diós-Győr, történelmi nevezetességű legrégebbi városaink egyike, Borsodmegyében, Miskolcshoz alig egy órányira, erdővel borított magas hegyektől körülvéve, egy kies völgyben fekszik.

Hajdan kerített város volt, s falának romjait Bél Mátyás még a mult század elején látta. Várkertje fürdőekkel és halastóval volt ellátva, melyeknek ma már semmi nyoma; csak a várból állanak még fenn mohos falának némi töredékei.

E vár történetében nevezetes szerepet játszanak az aszszonyok. A várat Nagy Lajos leánya Mária építtette, később *Mátyás király özvegye* Beatrix birta, majd II. Lajos nejeinek birtokába került, mit a vár egy kapuja felett volt felírat is igazol. Sokáig a magyar királynék tulajdona volt; utóbb Enyingi Török Istváné, majd Perényi Gáboré és Balassa

Zsigmondé lett, kinek *özvegye Fánchy Borbála* I. Ferdinándnak ajándékozta. Idővel pedig a Hal-lereké lett, kik után ismét visszakerült a kincstár birtokába.

Sokat szenvedett a tatároktól, kik Béla alatt elpusztították. Emlékeket fennhagyták a ma is meglevő „tatárkában.“ Később a törökök dulták fel, s lakosait lemészárolták; sirhalmaik a kékmezőn most is láthatók még. Majd ismét Teleki kassai várpáncsnok égette föl, s a vártemplom legnagyobb harangját Kas-sára vitette, hol mai nap is szolgál.

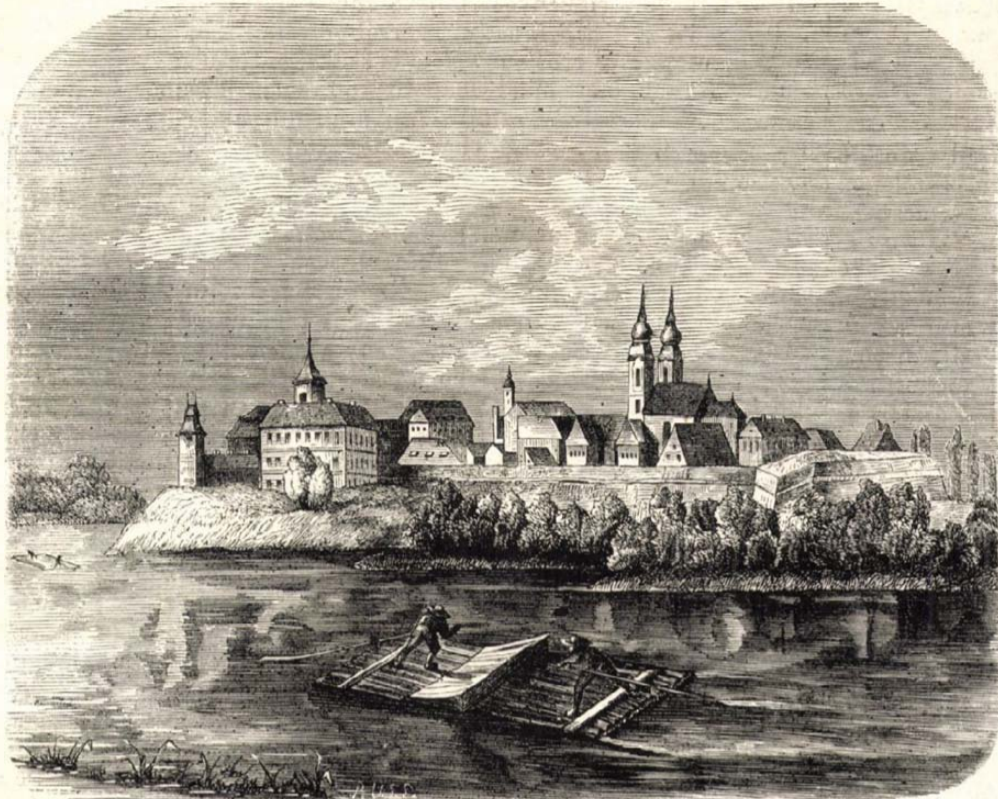
A város körül több gyár van, melyeket rendszerint mind „diós-győri-nek“ neveznek, bár nem annak határához tartoznak.

A híres diós-győri papírgyár Felső-Győr és Alsó-Hámor közt a hegy lábánál fekszik. Készít egy évben mintegy 10 ezer rizma, merített finom és közönséges író-papírost, mely kitűnő minőségénél fogva az egész ország-

ban rég közkedvességben áll, s már 1846-ban aiparműkiállításon ezüst érdempénzzel lón kitűntetve.

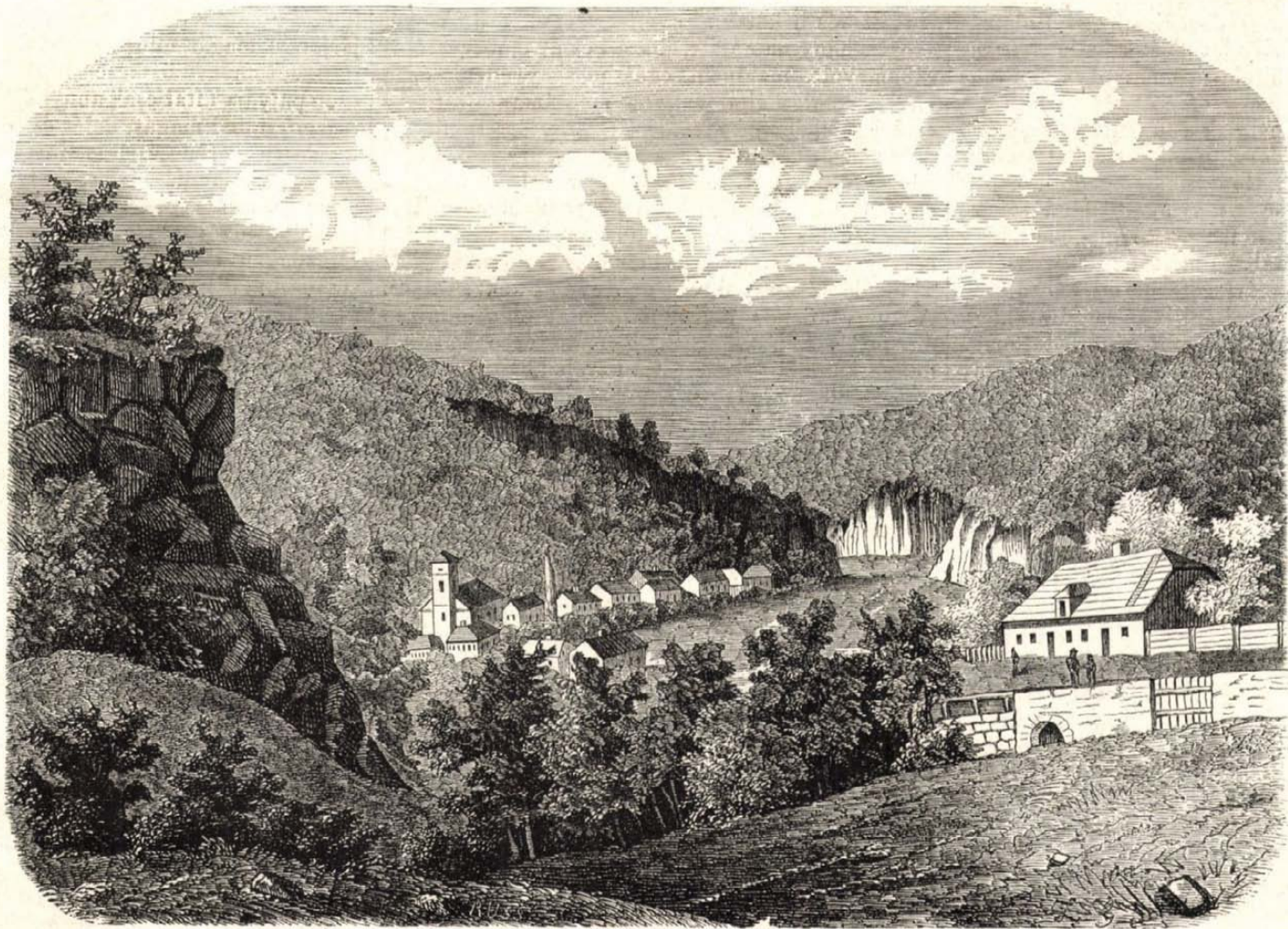
Az *üveghuta* a bükki erdőség közt, a Gyertyánvölgyön áll, s évenként több ezer ft. értékű üveget készít és küld szét a hazában.

A *vashámorok* a Bükk hegység legregényesebb bércei közt vannak. Nyugatról emelkedik a Szentlélek-hegy, melynek magas ormán gazdag

Eszék.

eddig is kincsbányája volt, s ha vasutja lesz, még inkább azzá fog válni. Rengeteg őserdeiben annyi a fa, hogy egész Európát képes ellátni tengeri hajónak, burkolatnak, s vasuti sinek alá és hordónak való legjobb minőségű fával, s generációk pusztulhatnak el egymásután, míg ez erdők készlete kimerül. A kincstári erdők 800 millió köbláb termelése, a gyárak 2,000,000 köblábra rugó fa-

Diósgyőri vashámorok.

készítményei, mind Eszéken keresik és találják fel piacukat. — Van Eszékek nyomdája és litho-grafiája, van nagyszerű bőrgyára, selyemfonódája, olaj-, szalámi-, gyufa- és gazdasági gépgyára; — és van, hogy el ne felejtjük, — egy erős vára is.

S ha mindezeknél fogva Eszék eddig is egyike volt a birodalom legjelentékenyebb kereskedelmi városainak, sokkal inkább az lesz és kiszámíthatatlan előnyökben fog részesülni a közel jövőben